

gadása ennek az egyre nehezebben értelmezhető figurának. Kettejük között nincs intimitás, nincsenek igazi együttléteik. Tasnádi azt nyilatkozza a kaposvári Sűgóban, hogy a dráma eredetileg a Bárka Színház két másik színésznének, Mucsi Zoltánnak és Scherer Péternek készült: az ő együttléteiket, kölcsönös húzd meg-ereszd meg kapcsolatukat újra és újra megszereti egy-egy rendező (legutóbb Jancsó Miklós). És most még egy drámaíró is. (Lám, magától adódik az összehasonlítás két olyan színésszel, akik a szerepeket el sem játszották.)

Abba a folyamatba, hogy hogyan és miért lett az üzemi könyvtárosból Don Quijote lovag, a néző nincs beavatva. Mint ahogy azt sem igen tudjuk, hogy ki ez a Kriston Géza, mit képvisel mint könyvtáros, miféle világ vagy morál az övé, vagy egyszerűen csak milyen ember. Látjuk az idegenséget ebben a közegben, amellyel nem azonosítható. Jó, de akkor mivel? Es aztán mi is történt a könyvtárosunkkal? Kirakták az állásából és... meghibbant? Ennek a kőbor lovagnak a története, személye így viszont egyre érdektelenebb, hiszen nincs fogódzó. Szancsóval való együttléte során egyre inkább csak Szancsóra tudunk figyelni; a kettejük közötti kényes egyensúly minduntalan felborul. A drámában Kriston-Don Quijotét mindenki hibbantnak látja: a kurva, akit ő szépséges hölgynek nevez, és megvédelmez stricijétől, a tűzoltók, akik a pucér Kristont próbálják meg leszedni egy vakablakból. A néző viszont azért nem tud azonosulni ezekkel a drámabeli külső szempontokkal, mert ott van Szancsó, aki bár nem érti, de elfogadja a lovaggá lett Kristont, miközben ő is látja, hogy valami azért nincs egészen rendben vele. Szancsó nem is kezdhet sokat ezzel a Kristonnal, hiszen ő meg a romaklisék nyelvén megfogalmazott jó, de problémamentes figura.

Az előadás ritmusa Szabó Patrik tévészowman (Anger Zsolt) és stábja belépésével megváltozik: az elektronikus média ráharap a *Kriston: a lovag* című történetre. A tévéstár

viszarángat a már elejtett fonálhoz, és pedig ahhoz, hogy Kriston valójában egy bukott könyvtáros. Az előadás a show-k pergő ritmusában folytatódik, ahol a showman oly sebesen beszél és gesztikulál, hogy közben levegőt sem vesz, nehogy egy pillanatra is landjon nézőinek figyelmére. A tévészow-k által jól beidomított színházi közönség a „taps” feliratú tábla megjelenésekor készségesen tapsol. Úgy tűnik, a média nyelvének beiktatása egy színházi előadásba mégiscsak kockázatos: más a ritmusa, másként hangolja a közönséget, mást vár el. Egyik pillanatról a másikra átvedlettünk tévézőkké, pergünk, nyomjuk a sódert, tapsolunk, amikor kell, megfelelünk, és mindent egyetlen szempontból nézünk, hiszen csak azt kínálják fel. És semmit sem reflektálunk. Es ez a mi pavlovi átkondicionálásunk tévézőkké igencsak rombolhatja (és rombolja) a színház nyelvét. ritmusát. Kristonból az *Extrémplusz* című műsor médialátványossága lesz. Kétféjű dísznő, ötlábú tehén, anyagvilkos kuriózum. Történetét a showman (tehénkefoltos nadrágban) szépen „feltuningolja”. Kriston drámája a Gutenberg-galaxis alkonyát jelzi és a cyberkor beköszöntét, és még egy pár divatos közhelyet. Kriston belép a médiába, és elmondja, hogy ő egy kényelmetlen ember, meg azt is, hogy „keresetek magatokban kincseket”. Milyen jó lenne, ha erre a mondatra csak egy pillanatra is oda lehetne figyelni - na nem ott a tévéstúdió-színpadon, hanem itt lenni, a közönség sorában. De nem, már nem vagyunk közönség, már tévéstúdióban ülünk, mindjárt valaki felszólít minket a színpadra. Mi nem érünk rá ezzel a Kristonnal foglalkozni, A showmannel vívott cyberharca, melyet egy mögöttük lévő nagy képernyő ki is vetít, végképp érdektelen: ha amúgy is egy álvilágban (ők ezt mondják: virtuális) harcolnak, akkor nem teljesen mindegy, hogy kié a pálma? Színpadon igencsak kockázatos sokszoros látszatvilágot létrehozni: filmet, tévét és a tévében számítógépes játék-hoz hasonló műsort. mert nincs tétje. Ami

nincs, annak nincs tétje sem. És akkor ott probléma sincs. Es beszélni sincs miről. Különösen akkor, ha azt sem tudjuk, hogy kit, milyen értéket vagy embert veszítünk el ebben a látszatharcban.

Kriston learatja a médiababért: átveszi CD-ROM-on a British (vagy Congress?) Library teljes anyagát meg egy laptopot. Es végezetül Kriston a nagy képernyő hőseként elmond egy kedves reklámot: „Hagyja a szél-malomharcot! Vegyen klímaberendezést!” Es a reklám után többé soha nem jön vissza.

Ez hát Kriston média általi bekebelezésének igencsak cinikus története. Ővele sem alkotói (legyen az drámaíró vagy rendező), sem ő maga nem éreznek együtt. Kriston Géza megvásárlásának története nem katartikusan kegyetlen, hanem közönnyel elmondott tény.

Négy évvel korábban Tasnádi darabja, a *Don Quijote-repríz* igencsak másként fejeződött be: Kriston Géza akkor még képes volt kilépni lovagi és cyberlovagi mivoltából, és visszavedlett emberré, Kriston Gézává. Igaz, az emberré válásba bele is halt. És a jótékony, humánus médiától akkor még átvehetett egy könyvtárosi állásról szóló szerződést. Ez a mos-tani, Tasnádi-Znamenák-Kovács Zsolt-féle Kriston Géza nem akar többé ember lenni. Ez a figura valahogy nagyon korán, az előadás legelején - az is lehet, hogy az üzemi könyvtárával együtt - elveszítette emberi arcát, és soha többé nem találja meg. Ahogy Kriston Géza létezésének három szakasza, dimenziója volt - könyvtáros, lovag és médialovag -, úgy az előadásnak is *dimenziói* voltak: emberiek (valahol kezdetben három dimenzióban) és embermentesek (két dimenzióban).

TOMPA ANDREA

Tasnádi István: Világjobbítók
(*Csiky Gergely Színház, Kaposvár*)
Díszlet: Ágh Márton. Jelmez: Szűcs Edit.
Rendező: Znamenák István.
Szereplők: Kovács Zsolt, Némedi Árpád,
Csabó Virág, Tóth Béla. Anger Zsolt

MOLNÁR FERENC: AZ ÜVEGCIPŐ ÓLOMLÁBAKON

Ha egy Molnár Ferenc-előadáson felvonásról felvonásra apad a közönség, akkor gyanítható, hogy valami nagyon el lett szúrva. Márpedig a nézőfogyatkozás érzékelhető volt Az *üveg-cipő* február 13-i, miskolci előadásán. (A dátumot ajánlatos közölni, mert az ember kritikusként soha nem tudhatja biztosan, hogy azért, amit ír, helytáll-e akár az előző, akár a következő előadás.)

A publikum elkedvetlenedésére mindenesetre okot adott, hogy a színpadon nem Az *üveg-cipő* című vígjátékot játszották, hanem egy ismeretlen drámát. Történetesen annak is Az *üveg-cipő* a címe, gyanútlan szerzője Molnár Ferenc. koncencionálta Tasnádi Csaba rendező

XXXIII. évfolyam 4. szám • 2000. április

A mű porba húzása és beszürkítése Zeke Edit tevékenységével vette kezdetét. Ő mint díszlettervező nem annyira a korabeli Józsefváros, mint inkább a mai „nyolcker” miliójét teremtette meg. Romajzer Adél földszintes, kertes háza helyett aládúcolt, körgangos bérház lehangelő részleteit mutatja a díszlet. Sipos udvari lakását látjuk vakoskodásra tett ablakkal, koszlott tapétával, ócska bútorral. Ebben a környezetben vélhetőleg merő nyomorgás az élet. (Bár ehhez képest a jelmezért is felelős Zeke mintha kissé túllőzöttetné Adélt az első felvonásban. Hogy a másodikban és a harmadikban csinos és elegáns a nő, az más, azt a helyzet magyarázza.)

A miskolci előadás különösen lassú és tempótlan első felvonása menetrend szerint indul. Kovács Vanda (Irma) Lilike társaságában megterít, s közben ismerteti velünk a darabkezdéshez elengedhetetlen információkat. A Lilikeként fellépő gyermek elég kicsike, jól elvan a színen, de együttjátszásra nem-igen alkalmas. Kovács Vandának tehát egyedül kell rátalálnia a játék ideális ritmusára. (Nem talál rá.) De kisvártatva hazaér Pásztor Edina Adélja. Látványosan ideges, feltűnően vívódó. Nem vitás: elszánta magát arra, hogy döntsön a sorsa felől. Aztán mégis inkább két felvonáson át tinródik és verődik drámaian inadozik a

SZÍNHÁZ 25

Lajos között. S ne gondolja senki, hogy könnyű színészi feladat ez a vívódás, amikor a partnerek a maguk milyenségével mintha direkt devalváltnak a küzdelmet. Mert itt a Császár nem szép, a Sipos meg nem zord (illetve zord se). Persze ettől még sok minden történhetne kettejük és a nő között, de nem történik szinte semmi. Ami mégis, az nem hiteles.

A Császár Palit megformáló Fandl Ferenc buzgó és igyekvő, de teljességgel elképzelhetetlen egy olyan szerepben, ahol pusztán a

négynek mondja magát az előadásban, s még így is hozzátold ötöt a maga személyes harmincikévé. S ezenközben alaposan feladja a leckét a kolléganőknek: kötődjenek, ha tudnak, az ő merev és rezzenéstelen Sipos Lajosához. Valódi érzelmekből két felvonáson át semmit sem mutat. Kivéve azt az emelt hangú ingerültséget, amelyet Adél egykori grófi szeretőjének említése vált ki belőle. De annak meg inkább hamis dühnek kellene lennie, talán.

nem vesz tudomást a dialógusban hemzsegő ezernyi bájos, jópofa, meghökkentő Irma-mondásról. Pedig Molnár a jelenetet úgy építette fel, hogy ne is annyira a lányt, mint inkább a morcos műbútorasztalost figyeljük. Elnevetgélhetünk a kisebb-nagyobb poénokon, de a multság igazi tárgya az, ahogy Siposnak leesik az álla és kiguvad a szeme Irma dili-nyós vallomása hallatán. Schlanger azonban jószerével egyáltalán nem reagál. A csúcshatás az nála, hogy egyszer felnéz az égre, vagy ha odáig azért nem is, legalább az aljára.

Kovács Vanda Irmaként megpróbálja függetleníteni magát az általános elsötétítéstől. Megy is neki, hogy egyszerre legyen kedves és erőszakos, egyszerű és ösztönösen rafinált, játékos és önmagát komolyan vevő. A legfőbb és legáltalánosabb Irma-veszély egyébként mindig abból fakad, hogy a rendezők *Az üveg cipő* főszerepét szeretik kislánys bájú, gyermekhangú, rajzfilmfigura-be-szédű színésznőre osztani. Ami azzal fenyeget, hogy a szereplő bája, plusz a szerep bája összeadódik, s negéddé sokasodik. Ez most szerencsére nem következik be, ami jószerével az egyetlen pozitív eredménye a rendező konok drámázási szándékának. Egy Szabó Irma, akinek nyílt színi öngyilkossági kísérletet kell elkövetnie a második felvonásbeli lakodalomban, nyilván nem nagyon viheti túlzásba a szívderítést. Ugyanakkor leszögezhetjük, hogy Kovács Vanda természetes kedvessége és színészi ügyessége révén bárhol, bármikor megállná a helyét hamisítatlan Szabó Irmaként is.

Kétfelvonásnyi tanácstalan nézelődés után váratlan fordulatot konstatálhatunk a harmadik felvonás során. Ha addig azt hittük, hogy a színészek képtelenek kedvesen és kellemesen eljárni egy kedves és kellemes komédiát, akkor a végén ráeszmélhetünk, hogy a rendező büntetés bűntet szokatlan rigorózsussággal. Az utolsó felvonás nem túl eseménydús; mindössze könnyed lezárása a történetnek. Ez már nem igényel súlyos lelkizést és mélyenszántást - gondolhatta Tasnádi -, s feltehetőleg hagyta, hadd folyjanak az események a maguk medrében. S ekkor, láss csodát, mintha szer-teszfoszlanának a borús felhők, és kisütne a nap a színpadon. Pásztor Edina lelki görcsökben fetregő Adélja lehiggad, ezzel egyidejűleg hirtelen érdekes is lesz. Ül a rendőrségi váróban, a padon, józan, bölcs, ironikus, szemlélődő, s szinte vonzza a nézői tekintetet. Schlanger Siposa is feloldódott, fogékony lett Irma kedves bolondosságára, s - horribile dictu - olykor még varázsosan el is

STUBER ANDREA

Nagy Máté (Jánoska) és Kovács Vanda (Irma) (Éder Vera felvétele)

vonzó külsővel és az abból fakadó szemtelen magabiztossággal kell meghódítani egy okos nő buta szívét. Nem sokkal idevalóbb Schlanger András sem, aki helyből gondot okoz azzal, hogy képtelenség őt öregembernek nézni. Márpedig Sipost rögtön vénnek ismerjük meg, még mielőtt először látnánk. Csak negyvennyolc éves ugyan, de öt évet nyugodtan rátagadhat a korára. (A rosszkedű öregít.) Ehhez képest Schlanger negyven-

Schlanger alakítása kész rejtély, s mint ilyen, bizonyos szempontból kétségkívül izgalmas. En eddig el sem tudtam képzelni, hogy ez a szerep eljátszható hibátlan faarccal, moccsatlan szemmel, zárt tartással, szinte testhez szorított könyökkel is. Képzeld el például az első felvonás pazarul megírt etetési szertartását egy tökéletesen visszafogott Sipossal. A felszolgáló kiscseléd félve-rajongva csacsog, Schlanger meg egyszerűen

Molnár Ferenc: *Az üveg cipő*
(Miskolci Nemzeti Színház)

Díszlet-jelmez: Zeke Edit. Zenei munkatárs: Bankó Eva. Asszisztens: Pöltz Júlia. Rendező: Tasnádi Csaba.

Szereplők: Schlanger András, Pásztor Edina, Kovács Vanda, Máhr Ági, Fandl Ferenc, Földi László, Kerekes Valéria, Kiss László, Varga Gyula, Juhász Adrienne, Péva Ibolya, Németi Gyöngyi, Somló István, Lukács Gábor, Varga Andrea, Molnár Sándor Tamás, Herczeg Adrienne, Sztás Barbara, Halász Gábor, Kriston Szabolcs, Szrankó Nándor. Nagv Máté